

oKo-standpunt voor hoorzitting beoordelingsprocedure

26.10.2017

De gewenste en verwachte output

Indien wijzigingen van de Kunstendecreetpraktijk worden overwogen, na de recente ervaringen, dan wil oKo graag eerst even nagaan waar die wijzigingen/verbeteringen het best worden geïmplementeerd:

- in het decreet? De decreettekst en de principes worden best open gehouden. Het is beter om niets te detaillistisch te regelen in het decreet.
- in de uitvoeringsbesluiten? Deze kunnen zeker concreter worden ingevuld dan de "eerste versie". De eerste tekst was immers eerder vaag, wegens tijdsdruk. Ondertussen hebben we een structurele ronde en enkele projectrondes gelopen en is er veel ervaring om uit te putten.
- in het draaiboek? Daar vooral zijn er verbeteringen nodig en mogelijk.

De inzet van de oKo-uiteenzetting

Er is over de beoordeling en, bij uitbreiding, de Kunstendecreetpraktijk, al veel ter tafel gekomen, in eerdere nota's en vandaag, waar oKo (het netwerk van de professionele kunstorganisaties) zich volmondig bij kan aansluiten of wat we zelf eerder hebben neergelegd. We gaan dit niet herhalen.

Vandaag willen we van de gelegenheid gebruik maken om enkele fundamentele principes en uitgangspunten, uitgangspunten die nota bene aan de oorsprong lagen van de vernieuwing van het decreet, opnieuw in het volle daglicht te brengen.

1. Een schottenloos decreet

Back to the roots van het vernieuwde decreet

- **uitgangspunt:** de individuele kunstorganisaties en het kunstenveld bekijken vanuit een andere invalshoek dan de disciplinaire, met een open blik, los van de verworven (financiële) posities van de organisaties,
- **doelstelling:** komen tot een kwaliteitsvol, gevarieerd kunstenveld, samengesteld uit inhoudelijk waardevolle projecten die t.a.v. elkaar complementair zijn,
- daarom: kunstorganisaties uitdagen hun praktijk vanuit een andere ooghoek te bekijken dan hun disciplinaire activiteit,
- daarom: deskundigen aanstellen met ervaring/deskundigheid, ook voor specifieke aandachtsvelden/functies

Inhoud/begripsinvulling (maar niet: afbakening) van de functies

De functie is slechts een invalshoek om een werking te bekijken. Maar wel een nuttige, om tot een complementair kunstenveld te komen. Maar desondanks moet het bij de beoordeling niet uitsluitend gaan om de vraag of een functie al dan niet goed is uitgewerkt; en dus of alle verwachte elementen

van een bepaalde functie al dan niet kunnen worden afgevinkt, maar wel in hoofdzaak of het gaat om een goed, interessant, zinvol uitdagend artistiek plan.

Wat zou er dan best wel gebeuren? Vanuit kennis/ervaring met een functie kunnen beoordelaars beter nagaan hoe een dossier, vanuit de specificiteit en eigenheid van de kunstorganisatie, zich verhoudt t.o.v. relevante parameters, zoals:

- interessant artistiek verhaal en plan,
- goed evenwicht tussen artistiek budget en overhead-kost () en correcte verloning kunstenaars,
- lokale positionering,
- relatie met publieken, ...

Het nut van de functies ligt er in dat er een begrippenkader is – een open begrippenkader – dat het mogelijk maakt om over artistieke praktijken heen te spreken, los van de disciplines, en zonder een vooraf bepaalde waarde op een praktijk te kleven, maar dat wel toelaat om na te gaan of er binnen beoordeling en/of binnen het kunstenveld over hetzelfde wordt gesproken.

Het is nuttig en nodig om binnen de sector, binnen de commissies, binnen het voorzittersoverleg te spreken over de vaak vele mogelijke inhoudelijke invalshoeken van een functie. Het resultaat moet weer zijn dat er snel informatie kan uitgewisseld worden over interessante zienswijzen en visionaire invalshoeken i.v.m. een functie, zodat dossiers door de juiste deskundigen kunnen worden beoordeeld. Het gaat dan om deskundigen die de open kunnen staan voor deze zienswijzen en het belang en/of de relevantie er van kunnen inschatten

Daarom is de studie die onlangs gerealiseerd werd door de Karel De Grote-Hogeschool, over de mogelijke begripsinvullingen van de functie 'Participatie' zo belangrijk, omdat het resultaat ervan toelaat gesprekken te voeren over artistieke praktijken, zonder waarde meting.

En daarom is het ook lastig dat het resultaat van deze intellectuele, academische arbeid, door kabinet en administratie – haast angstvallig – in de schuif wordt gehouden, terwijl heel wat actoren uit de kunstensector eraan hebben gewerkt.

We doen hierbij een duidelijke oproep aan de Vlaamse overheid om deze studie ter beschikking te stellen van de sector waarover ze handelt. Het is immers onmogelijk dat de studie explosief materiaal onder welke vorm dan ook kan bevatten. Maar de studie kan wel de lopende gesprekken over de actuele kunstenpraktijk verrijken. En het kan ook voorbeeldig werken voor de debatten over al dan niet vastgelegde inhouden voor andere functies.

Het aanvinken van één of meerdere functies bij een aanvraagdossier mag immers nooit aanleiding geven tot enige stress bij een kunstorganisatie of er te veel of te weinig functies, laat staan of wel de 'juiste' functie is aangeduid.

De functies zijn een kapstok – geen na te streven of te realiseren doel. De relatie tussen functies en beoordelaars gaat er voornamelijk om of de beoordelaars voldoende bagage en de juiste gevoeligheid hebben om het dossier in de gewenste context kunnen plaatsen en beoordelen. Het aanduiden van een 'foute' functie kan nooit gesanctioneerd worden. Indien na een eerste lezing blijkt dat een dossier beter kan geëvalueerd worden bij een andere commissie, dan kan dat dossier gewoon best snel aan die commissie worden overhandigd.

In het **Format** moet daarom het eigen verhaal, de inhoud van de artistieke plannen de meest prominente plaats en de noodzakelijke ruimte krijgen.

Daar moet de beoordeling in essentie om draaien.

oKo wenst een open decreet: de functies mogen niet de nieuwe schotten worden!

2. Vertrouwen in de verbeelding

Het toekomstplan

- komt, in de beoordelingsprocedure, na de landschapstekening (= de foto *as it is* van het kunstenlandschap);
- komt na de ministeriële visienota (= een uitnodiging van het beleid aan de kunstensector om in te gaan op maatschappelijke aandachtspunten en om uitdagingen aan te gaan;
- en is dus, samen met het gesprek met de lokale besturen, de laatste stap net voor de ministeriële beslissing

De basis van het toekomstplan zijn de (artistieke en zakelijk positief beoordeelde) visionaire en verrassende ideeën van de kunstenaars en de kunstenuorganisaties, die rekening houden met de beleidsprioriteiten van de gemeenschap (visienota minister), zoals ze neergeschreven zijn in de aanvraagdossiers. Het toekomstplan maakt dus duidelijk *what it will/ wants to become*, omdat de potentie en de ambitie van de sector er uitgesproken en uitgeschreven is.

In een toekomstplan komt, in tegenstelling tot bij de beoordeling van het individuele en dus losstaande aanvraagdossier, het integrale sectorverhaal naar voren. Dan en daar wordt de onderlinge samenhang en de onderlinge afhankelijkheid van de organisaties pas helemaal duidelijk. Dan en daar kan pas echt rekening worden gehouden met de levende biotoop die de kunstensector effectief is.

De redactie van het toekomstplan is een serieuze opdracht. Wat is het antwoord op de vraag wie deze taak best ter harte neemt? De voorkeur van oKo gaat dan uit naar inhoudelijke redacteurs, bijvoorbeeld het college van de voorzitters, geruggensteund door de administratie. Voor de inhoudelijke samenstelling van dat toekomstplan gaan die redactie dus uit van de aanvraagdossiers die artistiek goed zijn bevonden.

Deze artistiek goedgekeurde plannen zijn eveneens het uitgangspunt voor de overheid om in de begroting middelen te voorzien ter realisatie. In een ideale wereld is het kunstenubudget dan ook hoog genoeg om al de goede artistieke dossiers daadwerkelijk te realiseren.

Rol van de beoordelaars

oKo is een absolute voorstander van de *peer*-evaluatie en pleit - voor alle helderheid - niet voor een professioneel aangestelde pool van beoordelaars.

Bij de van beoordelaars gevraagde expertise ontbreekt nu vaak het inzicht in het artistiek werken en de competentie om op meta-niveau, los van eigen subjectiviteit, over dossiers te kunnen oordelen maar ook om over het oordelen zelf te kunnen reflecteren en te kunnen bijsturen. Over het algemeen betreurt oKo dat de adviezen in het algemeen onvoldoende getuigen van organisatie- en sectorspecifieke expertise, zakelijke en beheersmatige inzichten.

oKo is en blijft er van overtuigd dat mogelijke subjectiviteit bij de beoordeling uit de weg kan worden geruimd door verschillende procedures waarbij tegensprekelijke, transparantie en vraag en recht op antwoord centraal staan. De installatie van hearings – en graag met respect voor het gelijkheidsbeginsel – lijkt ons hiervoor een meerwaarde.

Wat de zakelijke adviezen betreft, moet de interne controle binnen de administratie zelf op de uit te brengen en uitgebrachte zakelijke adviezen ter harte genomen worden. De tegensprekelijke, de continuïteit en de intersubjectiviteit ontbreekt daar. Hier moet in de vernieuwde procedure echt de nodige aandacht aan gegeven worden.

oKo is niet echt voorstander van het betrekken van externe zakelijke experts binnen de inhoudelijke commissies. Beoordelaars moeten zelf over voldoende zakelijke expertise beschikken; vaak meer dan nu het geval is. Ook voor wat het zakelijke oordeel betreft.

De voorzitters

'Onpartijdige' voorzitters 'modereren'. Dat is de actuele stelling.

oKo vindt echter dat voorzitters best wél stevig vertrouwd zijn met het deel van de sector dat door hun commissie beoordeeld wordt. Het is de taak van de voorzitters om te bewaken dat de procedure, inclusief het aangehaalde inhoudelijke argumenten, kwaliteitsvol verloopt i.p.v enkel te modereren. Voorzitters moeten ook foutief aangebrachte informatie binnen een evaluatiedebat kunnen counteren.

oKo vindt dat het voorzittersoverleg opnieuw permanent en structureel geïnstalleerd moet worden in functie van het bijsturen van gelijkwaardigheid (i.p.v. gelijkheid) in overleg met de administratie én in functie van de landschapszorg.

Al een hele tijd werd de herinstallatie van dit voorzittersoverleg – dat niet overschat kan worden voor een homogene evaluatie over de hele sector heen – als een *quick win* naar voor geschoven. Maar sinds die verklaring zijn de voorzitters nog steeds niet bijeengeroepen. Hun laatste bijeenkomst was naar verluidt op 24 april '17. Ze komen pas eind november '17 nog eens samen... Erg *quick* lijkt deze *win* ons bijgevolg al lang niet meer.

Rol van de adviescommissie

Er zijn verschillende niveaus van evalueren van én binnen het beoordelingssysteem. Men moet oordelen:

- of de beoordelingsprocedure goed en correct is gevolgd

en/of

- of de gehanteerde beoordelingsmethodologie effectief leidt tot kwaliteitsoordelen.

Dat tweede is een vraag op het meta-niveau, het eerste is eenvoudiger te controleren.

Maar is het überhaupt mogelijk dat hetzelfde orgaan dat het beoordelingssysteem heeft ontworpen, ook datgene is dat het op systemisch niveau gaat beoordelen, bijsturen of ten gronde herzien? Wij zijn van oordeel dat dat eigenlijk niet kan en denken dus dat dit beter door een andere partij zou gebeuren.

Dus:

Ofwel is de adviescommissie de bewaker van de ziel en de inhoudelijke doelstelling van het kunstendecreet (een goed kunstenedschap). In dat geval moet de Adviescommissie alle reglementen, handelingen en procedures objectief en kritisch tegen het licht kunnen houden en eventueel laten bijsturen of grondig laten wijzigen indien deze handelingen en procedures niet uitmonden in het gewenste resultaat (dat optimale kunstenedschap, dus).

Ofwel is de adviescommissie de auteur van het draaiboek. In dat geval kan de adviescommissie wel nagaan of alle procedures uit dat draaiboek in de praktijk vlekkeloos worden gevolgd. Maar de Adviescommissie kan dan niet oordelen of deze procedures wel het gewenste doel bereiken.

We bevinden ons echter momenteel in een situatie waar de adviescommissie niet alleen de procedure controleert maar ook, terwijl ze zelf de ontwerper is van het draaiboek, het eigen werkstuk kritisch zou moeten evalueren. Op zich is dat een onmogelijke opdracht. Dergelijke taak aan de adviescommissie toebedelen is unfair. Net voor degene die het systeem ontworpen heeft, is vaak zeer moeilijk oog te hebben voor de systeemfouten.

oKo vraagt om, in het toekomstige procedureverloop, de opmaak van het draaiboek en de controle op het resultaat ervan zeer duidelijk uit elkaar te houden.

Het moge duidelijk zijn: oKo is kritisch over de rol en het werk van de adviescommissie tot nu toe. Het is onduidelijk wat de acties zijn en waren van de adviescommissie en of ze zich wel over de juiste problematieken heeft gebogen. Het werk van de adviescommissie speelde zich tot nu af achter gesloten deuren; er is dringend meer transparantie nodig.

Beoordelingsschalen

oKo stelt voor om met minder quoteringsmogelijkheden te werken:

- Artistiek goed/artistiek onvoldoende
- Zakelijk goed/zakelijk nipt onvoldoende/zakelijk onvoldoende

Het toekomstplan wordt in principe enkel gemaakt met de organisaties waarvan het aanvraagdossier artistiek goed en zakelijk goed wordt beoordeeld en waar de artistiek goede dossiers die zakelijk nipt onvoldoende scores op de reservebank zitten. In een ideale wereld zit de eigenlijke ministeriële, politieke vrijheid in een deliberatie over de artistieke goede projecten, met zakelijk nipt onvoldoende. Die zouden toch, mits zakelijke coaching en voorwaarden, door de minister kunnen worden opgevist indien ze het optimale landschap zo vervolledigen.

De ranking

We moeten dringend af van het opmaken van een ranking. Een ranking is opgemaakt op basis van individuele, losstaande dossiers, wars van hun onderlinge verhouding. Een rankingsystematiek leidt er toe dat een ministeriële subsidiebeslissing er simpelweg uit kan bestaan om met een lat over een Excel-blad te schuiven tot een vooraf vastgelegd totaalbedrag is bereikt. Zulk een ranking is bijgevolg in deze complexere context een ongepast instrument, een zichzelf respecterend cultuurbeleid onwaardig.

De ranking wordt best veranderd door politieke, stevig gemotiveerde beslissingen. Het motto moet zijn: "pas toe of leg uit".

Positief beoordeelde dossiers – dus Artistieke goed en Zakelijk goed – moeten worden gehonoreerd. Indien dat niet gebeurt, moet de minister daar een stevige motivering voor aandragen.

Artistiek Goede dossiers die Zakelijk Nipt Onvoldoende scores, kunnen toch worden gehonoreerd, indien ook daaromtrent degelijk wordt gemotiveerd. Bijvoorbeeld op basis van de Visienota.

Deze regeling moet gelden voor zowel werkingssubsidies, als voor kunstinstellingen en voor project- en beursaanvragen.

Planlast

Heel wat administratieve last heeft te maken met een overmatige controledrang van / of misschien wel controledruk voor een administratie. Natuurlijk is de sector bereid om te antwoorden op alle vragen naar legitieme en voor de administratie oprecht nuttige informatie, waarmee ook later effectief aan de slag wordt gegaan. Maar informatie waarmee verder niets gebeurt, moet ook niet aangeleverd worden.

oKo is daarom bijzonder blij over het aangekondigde initiatief van het Departement CJM om de planlast stevig te verlagen.

Een voorzet:

format

- enkel relevante informatie opvragen;

- voldoende plaats bieden om het eigenlijke, inhoudelijke verhaal te doen en dit verhaal als kern én uitgangspunt van het dossier hanteren;

actieplan

- ofwel gewoon afschaffen wegens geen meerwaarde t.o.v. het werkingsverslag
- ofwel herleiden tot een eventueel nuttig minimum: een begroting met toelichting.

Nota bene: in het uitvoeringsbesluit van het Cultureel Erfgoeddecreet van 24 februari 2017 is het 'Actieplan' afgeschaft. Dan moet dat toch ook binnen het Kunstendecreet kunnen?

3. Belangrijke bouwstenen bij eventuele decreetwijziging

(De punten die nu volgen staan los van de beoordeling maar zijn wel bijzonder relevant / ingrijpend voor de sector.)

Herdenking regel "minimumpercentage eigen inkomsten"

Het is de enige (overblijvende) kwantitatieve norm in het decreet. Maar is deze wel nuttig? Is er echt een meerwaarde?

- Ofwel halen organisaties die norm met de vingers in de neus en dan is deze regel niet interessant want overbodig.
- Ofwel zijn er organisaties die er echt mee worstelen: eigen inkomsten halen is gewoonweg niet evident voor – pakweg – sociaal-artistieke organisaties of kunsteducatieve organisaties. Sommige organisaties proberen dan maar deze regeling (deels) te ontlopen, bijvoorbeeld door de functie 'productie' niet aan te vinken, terwijl ze daar eigenlijk wel mee bezig zijn. Daarmee doen ze zichzelf dus onrecht aan. Overigens, ook dan is soms de 5% 'Eigen Inkomsten' moeilijk haalbaar.

Instroomregeling ontbreekt

De projectenpot (incl. meerjarige projecten) is niet geschikt, noch bedoeld voor een instroomregeling. Elk project kent een duidelijk begin en, vooral, een afgerond einde). Op basis van projectmiddelen kan dus geen begin worden gemaakt van de uitbouw van een structuur (waarbij langetermijndenken essentieel is). In realiteit is de projectenpot desondanks in de feiten de enige instroommogelijkheid. Maar het is dus een oneigenlijk gebruik van dat instrument.

Het gebrek aan een aangepast systeem ondermijnt op korte termijn het ecosysteem. Er wordt in het (vernieuwde) decreet beter een specifieke tussentijdse instroommogelijkheid voor structuren ingebouwd.

Tot slot

Er is het verzoek om snel een einde te maken aan de negatieve demotiverende spiraal waarin de beoordelingen nu zitten en om open en transparant maar zeker ook snel bijstellingen te communiceren aan alle betrokkenen en derden.